

در انجمن جامعه شناسی شاخه جامعه‌شناسی ورزش در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران برگزار گردید

نشست علمی - تخصصی نقش ورزش در کاهش انحرافات اجتماعی در ایران

چهار کارکرد نظریه‌ی پارسونز درباره‌ی جوامع اشاره کرده و نقش ورزش را به عنوان یک نهاد اجتماعی در قالب تحلیل و بررسی دانستند؛ دکتر معیدفر در این باره بیان داشتند که نظریه‌ی ساختارگرایی - کارکردی پارسونز در جوامعی که در اجزای خود دارای تعادل نسبی می‌باشند، قابل بررسی و اجرا است و ورزش در چنین جوامعی می‌تواند نقش کاهنده و تعدیل‌کننده داشته باشد، ولی در جوامع جهان‌سومی که اجزای جامعه از تعادل کافی برخوردار نیستند، ورزش در مقوله‌ی انحرافات اجتماعی نه تنها نقش کاهنده ندارد، بلکه اثر تشدیدکننده نیز خواهد داشت. به طور مثال در چنین جوامعی اکثر معتادان پس از ترک دوباره به اعتیاد روی می‌آورند، زیرا نقش یک معتاد پس از ترک در جامعه تعریف نمی‌شود و به محض اینکه مارک اعتیاد به او زده شود، نقش خود را در جامعه از دست داده و به انحراف بازمی‌گردد. هرچه نابرابری و بی‌عدالتی بیشتر باشد، انحراف تشدید خواهد شد.

براساس نظریه‌ی پارسونز، نفوذ، زور و وجدان اجتماعی نیز در کاهش یا افزایش نقش ورزش در انحرافات اجتماعی مؤثر هستند. دکتر معیدفر اضافه کردند که براساس نظر «مرتین» هرگاه در جامعه‌ای بخواهند نظم تصنعی ایجاد کنند، از ورزش استفاده می‌نمایند؛ مثل سیاهپوستان در آمریکا؛ در حقیقت سیاهپوستان در نظام‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آمریکا نقش پررنگی ندارند و دولت‌مردان برای اینکه این نقطه ضعف را پوشش دهند، شرایط را برای اینکه آنها در ورزش موفق باشند فراهم می‌نمایند. در اینجا مرتین، ورزش را عین انحراف می‌داند.

آقای صفابخش سخنران دیگر این نشست علمی - تخصصی، به این نکته اشاره داشتند که در جامعه‌ی نابسامان که اجزای جامعه در جای اصلی خود قرار ندارند و وظایف خود را به درستی انجام نمی‌دهند، ورزش نه تنها باعث کاهش انحرافات اجتماعی نمی‌شود، بلکه زمینه‌ای برای بروز انحرافات نیز فراهم می‌نماید. ایشان با تکیه بر تئوری پالایش روانی «بویل» اظهار داشتند که چون در ایران زمینه‌ای برای بروز احساسات و هیجانات فراهم نیست، ورزش بهترین زمینه برای تخلیه‌ی این احساسات می‌باشد و پیشنهاد می‌شود مسئولین با بیمه کردن وسایل و تجهیزات ورزشگاه‌ها، اتوبوس‌ها و... شرایطی را فراهم آورند تا این هیجانات در همین محیط‌ها فوران کرده و تخلیه شود.

این پنل علمی - تخصصی جامعه‌شناسی ورزش که به صورت ماهانه برگزار می‌گردد، این بار با موضوع «نقش ورزش در کاهش انحرافات اجتماعی» تشکیل شد. در این نشست تخصصی، اساتید برجسته‌ی دانشگاه تهران، آقایان «دکتر سیدمهدی آقاپور» (رئیس گروه جامعه‌شناسی ورزش)، «دکتر سعید معیدفر» (رئیس سابق انجمن جامعه‌شناسی ایران) و سرکار خانم «دکتر سهیلا صادقی» (آسیب‌شناس اجتماعی) و آقای «محسن صفابخش» به عنوان سخنران حضور داشتند.

در این نشست تخصصی که با استقبال و حضور حدود ۳۰ نفر از اساتدان، دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد رشته‌های علوم اجتماعی، علوم ورزشی و برخی از مسئولین نهادهای تربیت بدنی کشور همراه بود، مباحث مفصلی درباره‌ی نقش ورزش در کاهش آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی در ایران مطرح شد.

در ابتدا هر یک از اساتید رویکرد جدید انجمن جامعه‌شناسی ورزش مبنی بر جایگزین کردن سخنرانی‌ها با نشست‌های علمی - تخصصی ورزشی را مثبت ارزیابی کردند. سپس به بیان مسئله و ضرورت انجام بحث پرداخته و به نقش دوسویه‌ی ورزش در کاهش یا افزایش انحرافات اجتماعی در ایران و جوامع دیگر اشاره نمودند؛ دکتر سیدمهدی آقاپور، به عنوان رئیس انجمن جامعه‌شناسی ورزش اولین سخنران بودند؛ ایشان به تعریف مختصری از آسیب‌های اجتماعی و ورزش از نقطه‌نظر جامعه‌شناسی و عوامل مؤثر بر آنها اشاره کرده و نقش ورزش بر انحرافات اجتماعی را به ژانوس - خدای دو چهره‌ی یونان باستان - تشبیه نموده و چند مثال درباره‌ی نقش پررنگ ورزش در جوامع مرفعی بیان کردند؛ برای مثال:

- ۱- در برخی کشورها، دولت ورزشگاه‌ها را ساخته و آنها را با اجاره‌ای بسیار اندک در اختیار شهروندان قرار می‌دهد و تصدی‌گری دولت بسیار کم است. دولت بیشتر نقش ناظر، حامی و کنترل‌کننده را دارد و خود مردم اداره‌ی ورزشگاه‌ها را بر عهده دارند.
- ۲- در کشور ژاپن، دانش‌آموزان مدارس در تمام طول هفته فعالیت بدنی دارند و بخش اعظمی از تعلیم و تربیت آنها از طریق ورزش و بازی انجام می‌گیرد.

در ادامه‌ی جلسه، دکتر سعید معیدفر و آقای محسن صفابخش به

علاقه و توجه چشمگیر کودکان و نوجوانان بزهکار به ورزش در جهت درمان و توانبخشی اجتماعی آنها استفاده کرد؛ زیرا محیطی که در آن فعالیت‌های ورزشی تحت یک رهبری آگاه انجام می‌گیرد، در حقیقت یک محیط اصلاحی و ارشادی برای تربیت و سازندگی نوجوانان و تغییر و تعدیل رفتارهای آنان است. در این رویکرد، مدرسه‌محوری و معلم ورزش‌محوری باید اصل قرار گیرد.

دکتر آقاپور اشاره کردند که در تحقیقی که از ۵۰۰ نفر با وضعیت جسمانی مشابه انجام گرفت، مشاهده شد که سران مشهور جنایتکاران جهانی، اکثراً افرادی چاق و کوتاه‌قد بودند و دارای بدنی متناسب و ورزشکاری نبوده‌اند.

رئیس گروه جامعه‌شناسی ورزش انجمن جامعه‌شناسی ایران با استناد به نتایج یک پایان نامه که در دانشگاه تهران با موضوع نقش ورزش در کاهش آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان در یکی از استان‌های کشور به انجام رسید، تأکید داشتند که نقش ورزش در کاهش آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی به خصوص در دوران مدرسه بسیار تعیین کننده و مهم است که اهتمام ویژه مسئولان به امر ورزش در مدارس و ورزش پایه را به اثبات می‌رساند.

دکتر آقاپور در پایان صحبت‌های خود، ورزش و اعتیاد را به چمنزار و کویر تشبیه کرده و گفتند: «همانگونه که کویر خشک و بی‌آب و علف بوده و انواع و اقسام حیوانات و خزندگان خطرناک در آن زندگی می‌کنند، میل به گسترش و تهاجم دارد و مرگ‌زایی در آن بیداد می‌کند، اعتیاد نیز همین حالت را داراست؛ اما در مقابل آن چمنزار قرار دارد که سرسبز و خرم بوده، آب و آبادانی و زندگی و حیات در آن دیده می‌شود و ثبات و پایداری در آن وجود دارد، در ورزش نیز چنین است، بنابراین باید به آن رسیدگی و توجه کرد تا بتوان از پیامدها و حاصل آن استفاده نمود.

در ادامه‌ی نشست، دکتر سیدمهدی آقاپور با اشاره به تئوری‌های علمی در زمینه‌ی ورزش و انحرافات اجتماعی بیان داشتند که در هر جامعه‌ای یا هر نظام اجتماعی ورزش پایه و همگانی مفید خواهد بود و کارکردهای مثبت بسیاری برای ورزش در این بخش قابل طرح است، اما این ورزش قهرمانی افراطی است که به دلیل اینکه آینه‌ی اجتماع است و بازتاب سیاست، اقتصاد و فرهنگ می‌باشد، قابل انتقاد است. اثر ورزش در این بخش به نوع جامعه و ساختارهای اجتماعی بستگی دارد و ممکن است باعث تشدید انحرافات شود، ولی ورزش پایه و دانش‌آموزی در همه‌ی جوامع امروزی اعم از متعادل یا نامتعادل نقش مثبت و ارزنده‌ای در راستای کاهش آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی در بین نوجوانان و جوانان دارد.

همچنین ایشان بیان داشتند که ورزش سنتی و ورزش مدرن نیز کارکردهای متفاوتی را درباره‌ی انحرافات اجتماعی دارند. ورزش سنتی با اخلاق توأم است و در درون و بیرون از ساختار و فرآیندهای رقابتی و پر هیجان و جذاب خود انحرافات و آسیب‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد، اما در ورزش مدرن نوع و سطح ورزش است که نقش کاهنده یا افزایش‌دهنده در انحرافات اجتماعی دارد؛ مثلاً ورزش پایه یا همگانی با ورزش قهرمانی با یکدیگر کاملاً فرق دارند.

ایشان دو رهیافت جبران و اصلاح را برای ورزش مطرح کردند. در رویکرد جبران، ورزش توانایی‌های بدنی بزهکار را تقویت می‌کند و جایگاه متمایزی در بین همگانش به او می‌دهد؛ به همین دلیل بزهکار به آنها توجه و علاقه نشان می‌دهد. به این ترتیب ورزش کمبودهای اساسی گروه‌های بزهکار را که دارای محرومیت‌هایی در زندگی خود هستند، به اندازه‌ی کافی جبران می‌کند و حتی فرصت‌هایی برای تحرک اجتماعی در اختیار بزهکاران از طریق ورزش قرار می‌دهد. اما در رویکرد اصلاح و تربیت، این دیدگاه مطرح است که می‌توان از